

Досвід Черкащини в оздоровленні ВРХ від лейкозу

Анотація. Проаналізовано результативність протилейкозних профілактичних заходів у тваринництві Черкащини впродовж останніх 18 років. Наголошено на потенційній загрозі з боку поодиноких вірусоносіїв господарств приватного користування як фактора рецидиву епізоотії в раніше оздоровлених господарствах.

Ключові слова: лейкоз великої рогатої худоби, профілактика, оздоровлення, вірусоносійство, рецидив.

Cherkassy region Animal husbandry recovery from bovine enzootic leukosis. BASCHENKO M.P.¹, NAAS ACADEMICIAN, BOYKO O.V.²) (¹ – National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine, Kyiv; ² – Experimental Station of bioresources, Cherkassy region)

Abstract. The antileukemic health measures impact in Cherkassy region animal husbandry over the past 18 years has been analysed. The attention was focused on the potential threat from the individual virus carriers from private farms as a factor of epizootic recurrence in previously sanitized farms.

Key words: bovine leukemia, prevention of the disease, sanitation, carriage of the virus, recurrence of the disease.

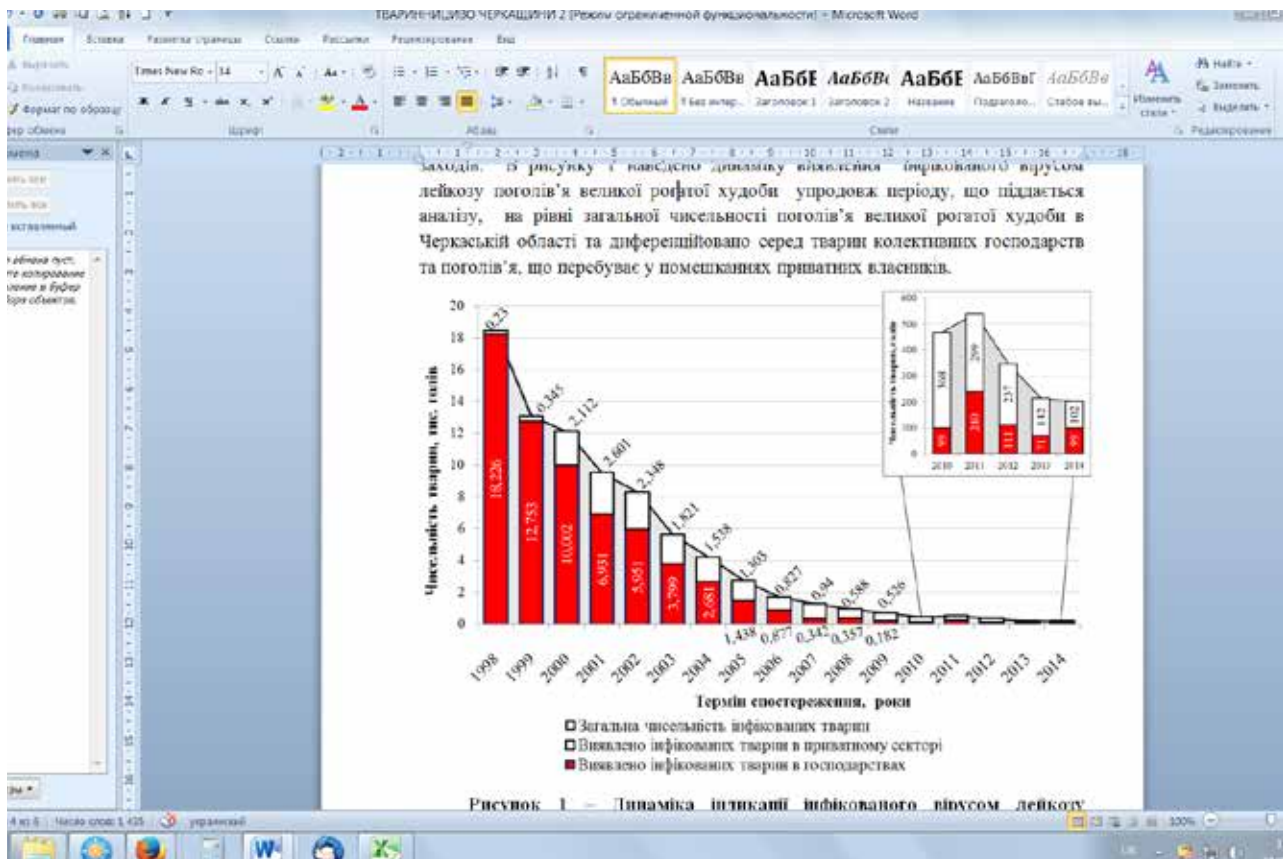

М.БАЩЕНКО, академік
Національна академія аграрних наук України
О.БОЙКО, директор
Черкаська дослідна станція біоресурсів НААН

Лейкоз великої рогатої худоби реєструється в тваринництві Черкаської області ще з 70-х років минулого сторіччя. Було відомо, і це практично відчувалось як в умовах тваринництва України в цілому, так і Черкащини, що неблагополуччя щодо лейкозу призводить до загибелі тварин у ранньому віці при наявності глибоких патологоанатомічних змін

в органах ретикулоендотеліальної системи. Відмічали, що захворювання на лейкоз властиве високопродуктивним тваринам молочного напрямку. Наявність лейкозу в стаді великої рогатої худоби порушувала режим планованого відтворення поголів'я. При аналізі випадків захворювання тварин на лейкоз передусім відмічалось збільшення у розмірах підшкірних лімфатичних вузлів, офтальмія, а при розтині загиблих тварин – непомірне збільшення селезінки, регіонарних лімфатичних вузлів.

Спроби організації вилучення хворих на лейкоз тварин з метою оздоровлення поголів'я від лейкозу із

Динаміка індикації інфікованого вірусом лейкозу поголів'я великої рогатої худоби у Черкаській області

застосуванням гематологічного методу дослідження, а такі обстеження проводили переважно в племінних господарствах з метою нерозповсюдження захворювання, не давали позитивного результату, оскільки, як стало відомо пізніше, із розробкою більш досконалого серологічного методу діагностики лейкозу, гематологічними дослідженнями виявляли лише хворих на лейкоз тварин у термінальній стадії захворювання, залишаючи в стадії вірусносії як джерело чергових випадків інфікування та пролонгації епізоотичного процесу. Навіть при впровадженні серологічного методу діагностики лейкозу великої рогатої худоби на початку 80-х років системного підходу до організації протилейкозних оздоровчих заходів не впроваджувалось на рівні тваринництва області, а вибіркові успіхи по ірадикації захворювання у поодиноких тваринницьких господарствах не змінювали кардинально епізоотичну ситуацію щодо лейкозу ВРХ у тваринництві області в цілому. Лише по завершенню 80-х років покладено початок упорядкованого впровадження системи оздоровчих заходів, що у подальшому було покладено в основу законодавчого підходу [1, 2, 3, 4] до організації оздоровлення як тваринництва України, так і Черкаської області, від лейкозу великої рогатої худоби.

Пізніше, за умов удосконалення засобів діагностики лейкозу великої рогатої худоби та розробки сучасних підходів до індикації вірусносії на підставі вивчення

питань патогенезу захворювання, властивостей збудника, оздоровчі протилейкозні заходи проводили вже на підставі вимог чинної, затвердженої у 2007 році, «Інструкції з профілактики та оздоровлення великої рогатої худоби від лейкозу» [5].

Проведено аналіз результативності протилейкозних оздоровчих заходів у тваринництві Черкаської області за період із 1998 по 2014 роки. Причому, аналізу піддано інтенсивність прояву епізоотії лейкозу великої рогатої худоби в межах як колективних тваринницьких господарств, так і господарств приватного підпорядкування, оскільки, як свідчать матеріали вивчення причин рецидивів епізоотії лейкозу великої рогатої худоби, нерідко саме контакт оздоровленого поголів'я колективних господарств та вірусносії серед тварин приватного користування, що нерідко продовжують утримуватись упродовж тривалих термінів після виявлення, спричиняють інфікування поголів'я оздоровленого стада.

Результати дослідження

На початок 1998 року в тваринництві Черкаської області перебувало 559800 голів великої рогатої худоби, у тому числі 225400 корів. Причому, у вищезначений перелік включене поголів'я як колективних господарств, так і тварини приватного користування. Поголів'я тварин господарств різного підпорядкування, згідно з планами протиепізоотичних заходів, затверджених управліннями ветеринарної медици-

ни районних та обласного рівнів, піддавали серологічному дослідженню на лейкоз. За результатами дослідження у 1998 році виявлено 18456 реагуючих з лейкозним антигеном (інфікованих вірусом лейкозу) тварин, у тому числі 11130 корів. Рівень інфікованості поголів'я великої рогатої худоби вірусом лейкозу на той час у цілому по тваринництву області становив 3,2 %, а серед корів – 4,9 %. Варто зауважити, що рівень інфікованості вірусом лейкозу поголів'я області в цілому становив, на перший погляд, незначну величину і на цій підставі можна було прогнозувати швидке і успішне оздоровлення тваринництва від вищезначеного захворювання, проте при детальному аналізі епізотичного стану в окремих господарствах інфікованість серед корів перевищувала 30-50%, а серед молодняку до 25%. За цих обставин оздоровлення тваринництва господарств із значним рівнем інфікованості поголів'я вірусом лейкозу передбачалось проводити радикальним шляхом (одночасна заміна поголів'я господарства закупленими здоровими тваринами), але це пов'язане із значними економічними збитками. Передбачалось проведення оздоровчих заходів і більш ощадливим, але й пролонгованим шляхом – ізоляція інфікованого поголів'я, утримання інфікованих вірусом лейкозу тварин в умовах ізоляції упродовж 2-4 років та поступова заміна скомпрометованого щодо лейкозу великої рогатої худоби поголів'я вирощеними здоровими нетелями і закупленими зовні благополучними щодо лейкозу тваринами. Останнє і обумовило пролонгацію у системі реалізації протилейкозних оздоровчих заходів. На рисунку наведено динаміку виявлення інфікованого вірусом лейкозу поголів'я великої рогатої худоби упродовж періоду, що піддається аналізу, на рівні загальної чисельності поголів'я великої рогатої худоби в Черкаській області та диференційовано серед тварин колективних господарств і поголів'я, що перебуває у садибах приватних власників.

Наведені на рисунку матеріали свідчать про неухильне динамічне зниження із року в рік чисельності інфікованих вірусом лейкозу тварин, що виявляли при проведенні щорічних серологічних досліджень на лейкоз. Варто відзначити, що і загальна чисельність поголів'я великої рогатої худоби щорічно поступово знижувалась. Проте, якщо порівняно із 1998 роком чисельність виявлених інфікованих вірусом лейкозу тварин за 18 років спостережень знизилась у 91,8 разів, то поголів'я великої рогатої худоби в межах тваринницьких господарств Черкаської області різного підпорядкування знизилось лише у 2,6 раза (від 559800 до 209100 тисяч голів). На цій підставі можна говорити про успішну результативність заходів, реалізованих упродовж 18 років у напрямі ліквідації епізотії лейкозу в тваринництві Черкаської області.

Звертає на себе увагу перерозподіл чисельності виявлених інфікованих вірусом лейкозу тварин серед тваринницьких господарств різного підпорядкування

по завершенню 18-річного періоду спостережень. Так, якщо до 2006 року переважала чисельність виявлених інфікованих тварин в колективних господарствах порівняно з тваринами приватного сектору (за 2006 рік відповідно 877 та 827 особин), то у подальшому постійно серед тварин приватного користування переважала чисельність виявлених інфікованих вірусом лейкозу тварин, причому, в окремі періоди ця різниця становила до 400 (2009 рік) -600 (2007 рік) голів.

Проведений аналіз, де узагальнені матеріали про динаміку вибуття (санітарного забою) скомпрометованих щодо лейкозу великої рогатої худоби тварин приватного користування свідчить, що в окремі періоди лише частина виявлених інфікованих вірусом лейкозу тварин приватного користування піддана забою: так, в період 2007-2010 роки при виявленні щорічно 940 (2007 рік) – 368 (2010 рік) інфікованих особин продовжували кожного року утримувати в господарствах від 40 до 98 скомпрометованих щодо лейкозу ВРХ тварин, що, при наявності у останніх вірусоносійства, становило реальну загрозу для оздоровлених від лейкозу тварин колективних господарств. Серед тварин колективних господарств упродовж 2007-2014 років виявляли у 3-4 рази менше інфікованих вірусом лейкозу особин, ніж серед тварин приватних господарств, тому саме інфіковані тварини приватного користування становили реальну загрозу благополуччю оздоровлених гуртів худоби колективних господарств. Тут варто відзначити, що окрім ятрогенних факторів переносу збудника від інфікованої до сприйнятливої тварини, йдеться про фактори, де провідну роль відіграє людина, а це, головним чином, користування загальними, без зараження, технологічними пристроями, оперативне ветеринарне втручання, маніпуляції при отеленні, профілактичних щепленнях та лікувальних заходах, існують шляхи контактні, аліментарні, трансмісивний та інші.

Тож загроза інфікування тварин колективних господарств при наявності навіть поодиноких вірусоносіїв у зоні впливу реальна і зберігаються обставини щодо рецидивів епізотії лейкозу в раніше оздоровлених господарствах. Лише остаточне вилучення в оздоровлюваних зонах інфікованих вірусом лейкозу тварин – вірусоносіїв може гарантувати тривале стабільне благополуччя тваринництва регіону щодо лейкозу великої рогатої худоби.

Висновки.

1. Протилейкозні профілактично-оздоровчі заходи в тваринництві Черкащини упродовж 18 років спостережень мають позитивну динаміку. Рівень інфікованості поголів'я великої рогатої худоби вірусом лейкозу знизився у 33,3 раза при зменшенні чисельності поголів'я тварин у Черкаській області за цей час лише у 2,6 раза.

2. Остаточна ерадикація лейкозу великої рогатої худоби у тваринництві Черкащини може забезпечитись при якісному проведенні заключних проти-

лейкозних оздоровчих заходів, контролю поступово-тичного благополуччя, дотриманню регламентованих сучасним законодавством вимог стосовно вилучення вірусноносіїв з господарств різного підпорядкування та профілактики захворювання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Інструкція по профілактиці та оздоровленню великої рогатої худоби від лейкозу: затв. Наказом Гол. упр. вет. медицини з держ. вет. інспекцією 28.09.1992., № 15-15/220.- К., 1992.- 10 с.
2. **Никифорова В.Л.** Показатели естественной резистентности организма крупного рогатого скота инфицированного вирусом лейкоза // *Труды ВНИИЭВ им. Я.Р. Коваленко.- М., 1999.- Т. 72 - С. 103-108.*
3. **Горбатенко С.К.** та ін. Вивчення елементів імуносупресивного стану у молодняка великої рогатої худоби під впливом асоціації вірозів // *Наук-техн. бюл. ІБТ і ДНДКІВКД.- Львів, 2009.- Вип.10., №4.- С. 248-254.*
4. **Bartlett P.C.** et al. Options for the control of bovine leukemia virus in dairy cattle // *JAVMA.- 2014.- Vol. 244, №8.- P. 914-922.*
5. Інструкція з профілактики та оздоровлення великої рогатої худоби від лейкозу: затв. наказом Держ. ком. вет. медицини України 21.12.2007, № 21; зареєстр. в Мін. юстиції України 11.01.2008 р., № 12/14703.- К., 2008.- 8 с.

Сучасні методи діагностики токсоплазмозу котів

Анотація. Наведено результати досліджень котів різного віку з метою встановлення діагнозу на токсоплазмоз. Застосовано сучасні тест-системи зарубіжних виробників.

Ключові слова: токсоплазмоз, коти, діагностика, тест-системи, імуноферментний аналіз, імунохроматографічний аналіз.

Abstract. The results of investigations of different age groups cats in order to establish the diagnosis on toxoplasmosis are presented. Was used modern test kits of foreign manufacturers.

Key words: toxoplasmosis, cats, diagnostics, test kits, enzyme immunoassay, chromatographic immunoassay.

М. ГАЛАТ, канд. вет. наук
Національний університет біоресурсів
і природокористування України

Токсоплазмоз – поширена інвазійна хвороба тварин та людини [1]. Збудником хвороби є одноклітинний організм із групи цистоутворюючих кокцидій *Toxoplasma gondii*. Майже всі види тварин, а також і людина, є проміжними носіями токсоплазм. У ролі дефінітивного хазяїна виступають лише представники родини котячих (Felidae). В синантропному вогнищі це домашня кішка. Остання є важливим джерелом інвазії для людини [8].

У гострий період інвазії представники родини котячих виділяють у навколишнє середовище мільйони ооцист. Саме тому важливого значення набуває вчасна діагностика токсоплазмозу серед котів і у разі виявлення хвороби – подальше лікування [3,5].

Рецензенти: докт.біол.наук. **В.В. Корнюшин**, Інститут зоології ім. І.І.Шмальгаузена; канд.вет.наук. **О.П.Литвиненко**, Державний НДІ з лабораторної діагностики та ветеринарно-санітарної експертизи.